

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України
«Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України
щодо вдосконалення порядку виклику особи та вручення процесуальних
документів у кримінальному провадженні»
*(реєстр. № 15095 від 20.03.2026)**

***Анотація.** В інформаційній довідці досліджується порядок виклику особи та вручення процесуальних документів у кримінальному провадженні в контексті проекту Закону України (реєстр. № 15095 від 20.03.2026) (далі – законопроект). Зокрема, це стосується опублікування повістки про виклик особи на офіційному вебсайті Офісу Генерального прокурора і на офіційному вебсайті відповідного суду та відмови від рудиментарної вимоги публікації таких процесуальних документів у «засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження» (медіа).*

Розглядається відповідність законопроекту вимогам Конституції України, основоположним засадам правотворчої діяльності, нормам чинного кримінального процесуального та судоустрійного законодавства.

***Ключові слова:** кримінальне провадження, повістка про виклик особи, опублікування повістки, вебсайт Офісу Генерального прокурора, вебсайт суду, медіа, засоби масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження.*

Вступ

Повістка – це офіційне письмове (або електронне) повідомлення компетентного органу про виклик особи для участі у процесуальній дії.

У кримінальному провадженні особа викликається до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду шляхом вручення повістки про виклик, надіслання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою. У разі, якщо особа подала письмову заяву про здійснення виклику в конкретному кримінальному провадженні з використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи та/або її окремої підсистеми (модуля), то за наявності технічної можливості така особа викликається шляхом надсилання їй текстових повідомлень у порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи (частина перша статті 135 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України)).

Згідно з чинною редакцією частини восьмої статті 135 КПК України повістка про виклик особи, стосовно якої існують достатні підстави вважати, що така особа виїхала та/або перебуває на тимчасово окупованій території України, території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, у випадку обґрунтованої неможливості вручення їй такої повістки, публікується в засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному вебсайті Офісу Генерального прокурора.

Аналогічні підходи закріплені й у статті 323 КПК України щодо виклику обвинуваченого у разі здійснення спеціального судового провадження.

У сучасних реаліях, пов'язаних із ухваленням Закону України «Про медіа»¹, євроінтеграційним треком та наближенням українського законодавства до права Європейського Союзу, термін «засоби масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження» виглядає дещо архаїчним, але його зміст пояснюється через законодавство і практику. Зокрема, ідеться про медіа, які: поширюються на всій території України; мають загальнонаціональну аудиторію; не обмежені регіоном. Традиційно для таких офіційних повідомлень використовуються газета «Голос України» і газета «Урядовий кур'єр».

Наказом Генерального прокурора затверджено Порядок організації публікації в засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному вебсайті Офісу Генерального прокурора повісток про виклик, повідомлень про підозру та відомостей щодо підозрюваних, стосовно яких надано дозвіл на здійснення спеціального досудового розслідування² (далі – Порядок). Засобом масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження цим Порядком визнано газету «Урядовий кур'єр». Порядок містить правила і щодо публікації повістки про виклик особи слідчим суддею, судом.

Водночас на сьогодні значення «засобів масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження» (медіа) зменшується, оскільки перевага надається офіційним вебресурсам, які вважаються більш надійними, доступними і юридично визначеними. Це і спонукало до розробки досліджуваного законопроекту, яким пропонується (шляхом внесення змін до статей 135, 297-5 та 323 КПК України):

- виключити із чинного законодавства вимогу про опублікування повісток та процесуальних документів у засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження;
- встановити обов'язок у передбачених законом випадках здійснювати публікації повісток та інформації про процесуальні документи на офіційних вебсайтах Офісу Генерального прокурора та судів у спосіб, який забезпечує можливість пошуку таких повісток і документів за прізвищем особи, номером кримінального провадження та номером судового провадження.

Основна частина

Метою законопроекту визначено: «1) підвищення якості правового регулювання порядку виклику особи та вручення процесуальних документів у кримінальному провадженні шляхом вилучення рудиментарних норм, підвищення ефективності опублікування повісток та процесуальних документів

¹ Про медіа : Закон України від 13.12.2022 № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>

² Порядок організації публікації в засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному вебсайті Офісу Генерального прокурора повісток про виклик, повідомлень про підозру та відомостей щодо підозрюваних, стосовно яких надано дозвіл на здійснення спеціального досудового розслідування : Затверджено Наказом Генерального прокурора від 30 травня 2023 року № 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0141905-23#Text>

на офіційних веб-сайтах Офісу Генерального прокурора та судів; 2) скорочення видатків судової влади, які позбавлені змісту в досягненні мети кримінального провадження».

Підтримуючи необхідність удосконалення процедури кримінального провадження та відмови від недіючих, неефективних процесуальних норм, вважаємо за доцільне зазначити таке.

Насамперед слід зазначити, що наведені в пояснювальній записці до законопроекту твердження про те, що «розвиток суспільних відносин, який відбувся з часу введення в законодавство вимоги про повідомлення особи шляхом публікування інформації у друкованих ЗМІ, спричинив *неефективність* такого способу повідомлення, оскільки друковані ЗМІ за цей час втратили свою роль у розповсюдженні інформації. Обов'язкове опублікування повісток у друкованих ЗМІ загальнодержавної сфери розповсюдження *не забезпечує* реального та ефективного доведення відповідної інформації до відома особи. Натомість, реалізація даної норми має переважно формальний зміст і на практиці слугує виключно юридичною підставою для констатації належного повідомлення» – не є повною мірою релевантними, оскільки не мають достатнього підтвердження.

Розглядувана процедура виклику особи за повісткою в кримінальному провадженні, передбачена частиною восьмою статті 135 і частиною першою статті 297-5 КПК України, становить *виключення*, зумовлене двома обставинами: 1) достатністю підстав вважати, що особа виїхала та/або перебуває на тимчасово окупованій території України, території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором; 2) обґрунтованою неможливістю вручення особі повістки.

Правило щодо опублікування повістки про виклик у кримінальному провадженні в «засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження» запроваджено з метою інформаційного охоплення всієї території України і забезпечення доступності для невизначеного кола осіб.

Публікація повісток лише на вебсайтах Офісу Генерального прокурора і відповідних судів, з одного боку, є фінансово вигідною для цих державних органів. Проте, матиме місце звуження комунікативних можливостей отримання інформації щодо виклику особи до органу досудового розслідування, слідчого судді, суду (особливо, якщо такий виклик здійснюється вперше). Офіс Генерального прокурора є об'єднуючою ланкою органів прокуратури, єдиною платформою щодо інформування з питань досудового розслідування. Тоді як опублікування кожним судом повісток про виклик становитиме ризик непоінформованості особи в силу, наприклад, того, що особа може не знати, на вебсайті якого суду може бути розміщено таке оголошення. Загальнодержавні медіа, в яких публікуються повістки, є впізнаваними і доступними.

Ознака формальності публікації повісток для виклику осіб, що перебувають на тимчасово окупованій території України, території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, притаманна як медіа, так і вебсайтам органів прокуратури та суду (практично особа може дізнатися

про відповідну повістку від свого захисника, якому відповідно до приписів КПК України надсилаються процесуальні документи, що підлягають врученню підозрюваному/обвинуваченому (абзац 3 частини восьмої статті 135, абзац 7 частини третьої статті 323 КПК України).

Проте, звуження можливостей для інформування таких осіб потенційно становить ризик порушення права на захист (стаття 6 Європейської конвенції з прав людини). Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) виходить із того, що особа повинна мати реальну можливість дізнатися про провадження, а не лише формально вважатися повідомленою, і держава повинна вжити *усіх доступних* заходів (каналів) повідомлення особи про її виклик до органів досудового розслідування, суду в кримінальному провадженні, особливо у справах *in absentia* (справи: *Hermi v. Italy*; *Colozza v. Italy*; *Krombach v. France*; *Somogyi v. Hungary* та ін.). У справах ЄСПЛ щодо осіб, які перебувають на непідконтрольних державі територіях, Суд визнає, що на тимчасово окупованій території об'єктивно може бути відсутній доступ до державних сайтів, медіа тощо, але стандарт не скасовується і держава має зробити максимум можливого (справи: *Khlebiuk v. Ukraine*; *Tsezar and Others v. Ukraine*; *Mozer v. Moldova and Russia*).

Варто відзначити, що процесуальний механізм *service by publication* властивий європейським державам (наприклад, Естонії (§ 168 КПК); Німеччині (§ 131a StPO), Швейцарії (Art. 202 StPO))*.³ Цей механізм застосовується лише в окремих випадках – як виключення, коли стандартні способи вручення повістки неможливі або неефективні.

Питання способу публікації повістки на офіційних вебсайтах Офісу Генерального прокурора і судів, що виокремлюється у законопроекті (абзац 3 частини восьмої статті 135, абзац 2 частини першої статті 297-5, абзац 8 частини третьої статті 323 КПК України в редакції законопроекту), є технічним і виходить за межі регулювання КПК України (воно може бути врегульовано у відповідних порядках публікації повісток).

Також слід вказати на відсутність чіткого перехідного періоду для реалізації пропонованих норм, зокрема при вирішенні питань належного поінформування особи про виклик її в рамках кримінального провадження (Перехідні положення законопроекту застосовуються у разі, якщо потрібно врегулювати відносини, пов'язані з переходом від існуючого правового регулювання до бажаного⁴). Виникає питання і щодо конкретизації доручень Кабінету Міністрів України: які саме нормативно-правові акти на реалізацію пропонованих норм повинен ухвалити Уряд.

Висновки

* Дослідницькою службою, за замовленням відповідно до Положення про Дослідницьку службу Верховної Ради України, може бути проведене дослідження закордонного досвіду вручення повісток у кримінальному провадженні, зокрема й публікації їх у медіа.

⁴ Правила оформлення проектів законів та основні вимоги законодавчої техніки. Апарат Верховної Ради України. URL: https://static.rada.gov.ua/site/bills/info/zak_rules.pdf

У зв'язку з наведеним, вважаємо, що звуження можливостей щодо забезпечення інформування осіб, які перебувають на тимчасово окупованій території України, території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, про процесуальні дії стосовно них у кримінальному провадженні (публікації повістки про виклик) є передчасним. Окрім того, пропонований підхід із наведеним у пояснювальній записці обґрунтуванням законопроекту викликає сумніви в доцільності функціонування медіа загальнодержавної сфери розповсюдження загалом (адже, на думку суб'єктів законодавчої ініціативи, такі медіа є неефективними).

На шляху цифрової трансформації кримінального провадження, з урахуванням сьогоденних реалій і викликів, першим кроком, на нашу думку, може бути створення єдиної платформи судових повідомлень, яка б охоплювала всю судову систему, усі суди, що розглядають кримінальні справи, з її популяризацією і поступовим відходом від залучення друкованих медіа.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*